

2. LABORATORIYA ISHI. WINDOWS OTDA FAYLLAR TIZIMI BILAN ISHLASH. FAYLLAR VA PAPKALAR USTIDA AMALLAR BAJARISH. MAVZU BO'YICHA LABORATORIYA TOPSHIRIQLARINI BAJARISH

Ishning maqsadi: Windows operasion tizimida ishlash ko'nikmalarini hosil qilish. Windows OTda fayllar tizimi bilan ishlash. Fayllar va papkalar ustida amallar bajarish. Mavzu bo'yicha laboratoriya topshiriqlarini bajarish

O'quv savollari

1. Operasion tizimning ish stoli;
2. Operasion tizimning tizimli papkalari, vazifalari va interfeysi;
3. Fayllar tizimini asosiy operatsiyalari: fayllar tizimini navigatsiyasi; dasturni yuklash, xujjatni ochish; papka yaratish; fayl va papkalarni nusxalarini yaratish, siljitish, qayta nomlash va yorliqlar tuzish;
4. Diagnostika va monitoring vositalari. Kommunikatsiya va xavfsizlik vositalari;
5. Tarmoq orqali murojaatlarni boshqarish. Tarmoq va uning resurslarini boshqarish. Dasturlarni o'rnatish va o'chirish. Qattiq diskarga xizmat ko'rsatishni tashkil etish.

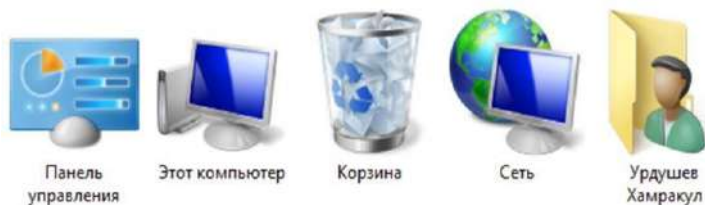
I. Mavzuning qisqacha nazariy va amaliy tushunchalari

1. Operasion tizimning ish stoli

Microsoft korporatsiyasiga mansub bo'lgan **Windows** operasion tizimlar oilasi, dunyoda eng ommalashgan operasion tizimlar hisoblanadi. Bu operasion tizim versiyalarining interfeyslari **Windows 95, Windows 2000, Windows XP** qadar va ulardan keyingi **Windows 7, Windows 8., Windows 8.1 va Windows 10** versiyalarida farqlanadi.

“**Window**” va “**Windows**” so'zi “Oyna” va “Oynalar” degan ma'no beradi. Operasion tizim asosan oynalar bilan ishlashga asoslangan. Operasion tizim yuklanganda dastlabki ochiladigan oyna ish stoli deyiladi. Bizda **Windows**ning ruslashtirilgan versiyalari qo'llanilishi sababli amaliyotda operasion tizimning obyektlari va oynalari bilan ishlashda **Rabochiy stol** atamasi qo'llaniladi. Bu oyna o'lchamlarini o'zgartirib yoki masalalar paneliga yig'ib bo'lmaydi, u kompyuter o'chirilishi jarayonida yopiladi.

Rabochiy stol odatda **Etot kompyuter** (Bu kompyuter), **Fayly polzovatelya** (Foydalanuvchi fayli), **Panel upravleniya** (Boshqarish

paneli), **Korzina** (Savat) kabi tizimli papkalaridan iborat bo'ladi.

Operasion tizimning **Windows XP** va undan oldingi versiyalarida **Moy kompyuter** (Mening kompyuterim), **Moi dokumenty** (Mening hujjatlarim), **Setevoye okrujenie** (Tarmoq muhiti) va **Korzina** (Savat) tizimli papkalari joylashtirilgan.

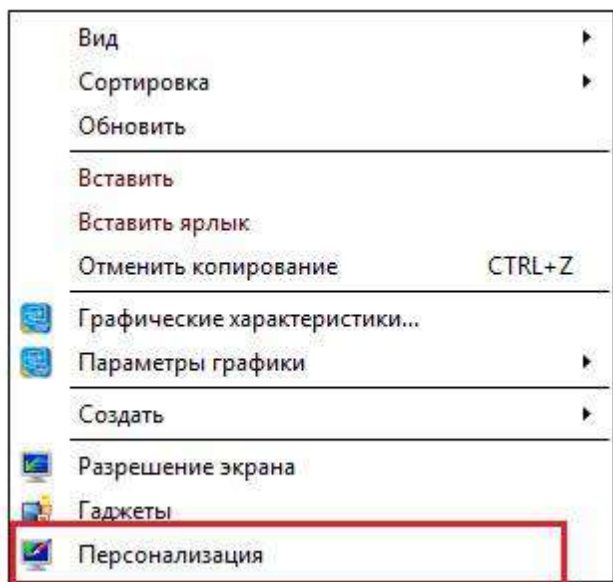
Bu tizimli papkalar va ulardagi ma'lumotlar kompyuterdagi operasion tizim o'chirilganda o'chib ketadi.

Tizimli papka yoki foydalanuvchining papka va fayllari ish stolida nishoncha (znachok) ko'rinishida joylashtiriladi. Ularni umumiy holda obyektlar deb nomlash qabul qilingan. Operasion tizimda kontekst menyu tushunchasi ishlatiladi.

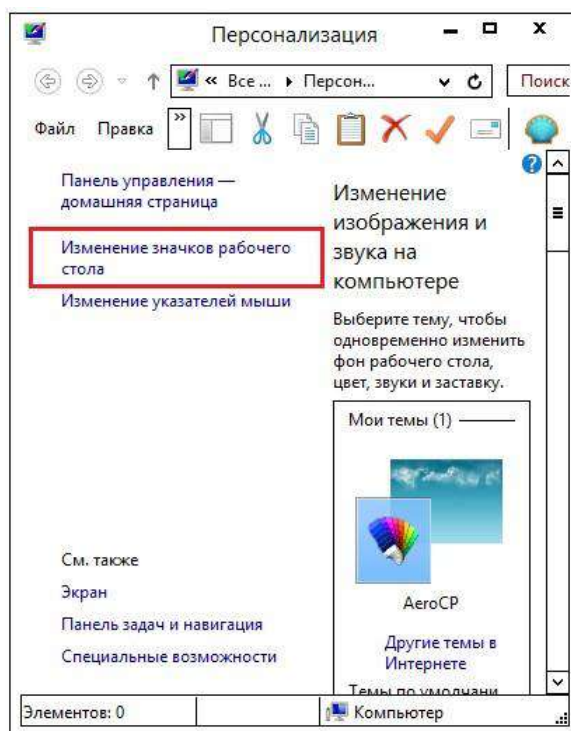
Obyekt faollashtirilib sichqonchani chap klavishini bosish orqali oynaga ochiladigan menyu kontekst menyu deyiladi.

Tizimli papkalarni ish stoliga joylashtirish. Bu ish **Windows 8.1** da quyidagi tartibda amalga oshiriladi:

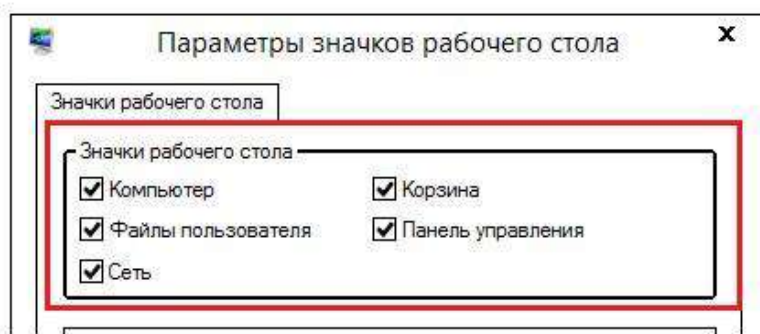
- 1) Sichqoncha ko'rsatkichi ish stolini bo'sh joyida keltiriladi va kontekst menyudan **Personalizasiya** (Personallashtirish) buyrug'i beriladi (1.2-rasm);

1.2-rasm.

1.3-rasm.

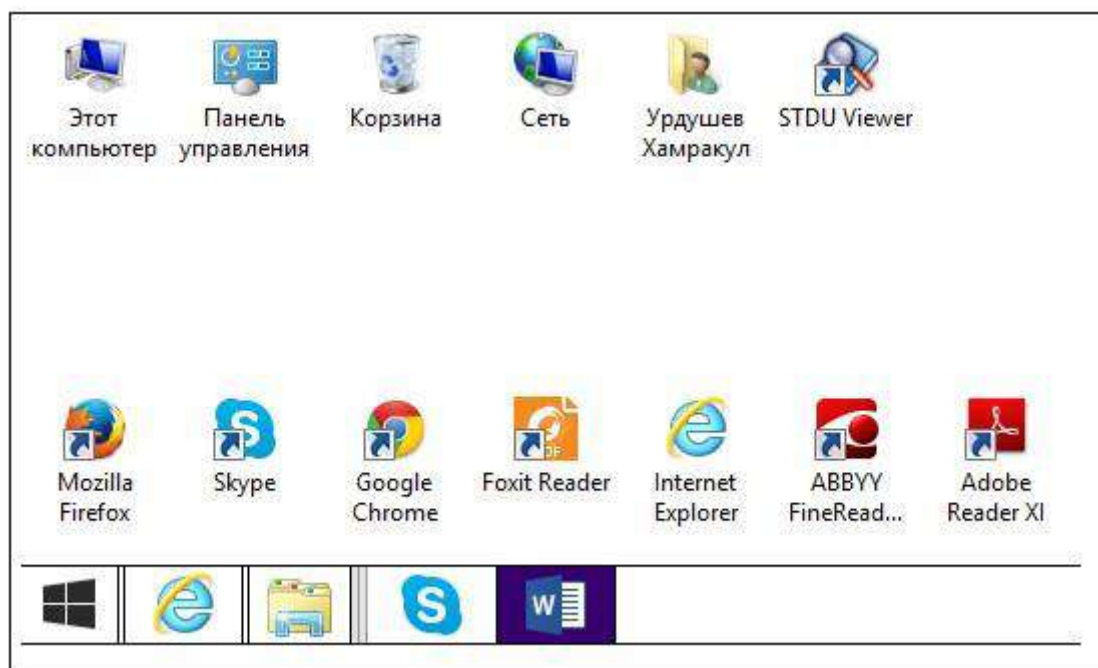

1. -расм.

2)Ektranga chiqariladigan **Personalizasiya** muloqot oynasidan **Izmeneniye znachkov rabochego stola** (Ish stoli nishonchalarini o'zgartirish) buyrug'i beriladi (1.3-rasm). Natijada ekranga **Parametry znachkov rabochego stola** (Ish stoli nishonchalari parametrlari) muloqot oynasi chiqariladi.

3) Bu oynadan kerakli tizimli papka sichqoncha ko'rsatkichi bilan tanlanadi (masalan, **Kompyuter** ga bayroqcha o'rnatiladi (1.4-rasm).

4) **Parametry znachkov rabochego stola** muloqot oynasidagi **OK** tugmasi bosiladi.

1.5-rasm. **Rabochiy stol** oynasini ko'rinishidan fragment.

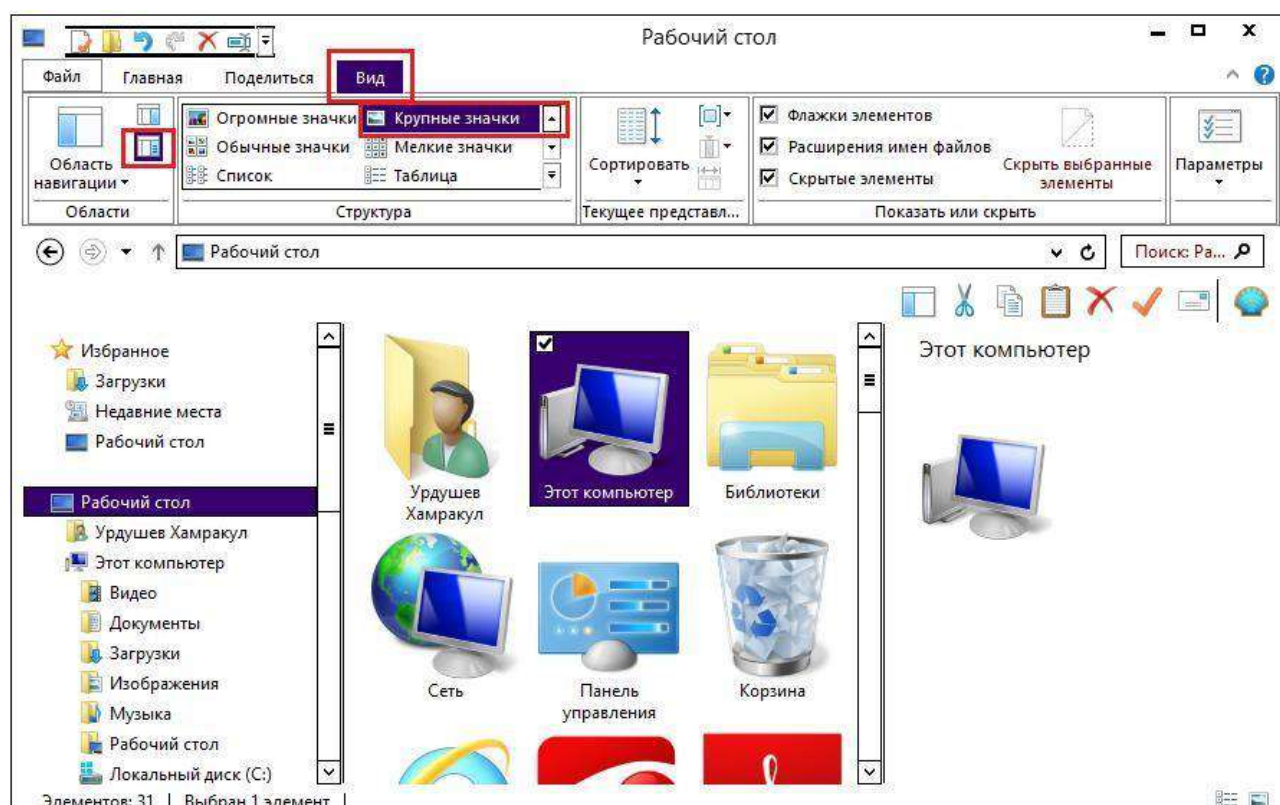
Windows 8.1 operasion tizimida oynalarida buyruqlar berishni varaqa interfeysi joriy qilingan.

Ish stolidan **Etot kompyuter**►**Rabochiy stol** buyrug'i berilsa uning 1.6-rasmda keltirilgan ko'rinishi ochiladi.

Rabochiy stol oynasi **Fayl**, **Glavnaya** (Asosiy), **Podelitsya** (Muhokama etish), **Vid** (Ko'rinish) varaqalaridan tashkil topgan.

Rabochiy stolni 1.6-rasmda keltirilgan ko'rinishda quyidagi vositalar o'rnatilgan:

- **Vid** varaqasi faollashtirilgan;
- **Oblasti** sohasida **Oblast svedeniy** (Ma'lumotlar sohasi) faollashtirilgan;
- **Struktura** sohasidan **Kрупные значки** (Katta nishonchalar) tugmasi faollashtirilgan.
- **Rabochiy stol** oynasi ko'rinishni **Vid** varaqasi buyruqlari bilan o'zgartirish mumkin.

1.6-rasm. **Rabochiy stol** oynasini lentali ko'rinishidan fragment.

2. Operasion tizimning tizimli papkalari, vazifalari va interfeysi

Этот компьютер papkasi qurilma va disklar, hamda papkalardan tashkil topgan.

Bu papka **Windows 8.1** da **Проводник** (Boshlovchi) vazifasini bajaradi. **Этот компьютер** papkasi orqali: kompyuterning S:, D:, E: diskleri va **DVD RW** diskovod (disk yurituvchisi) bilan, kompyuterga o'rnatiladigan flesh disklar,

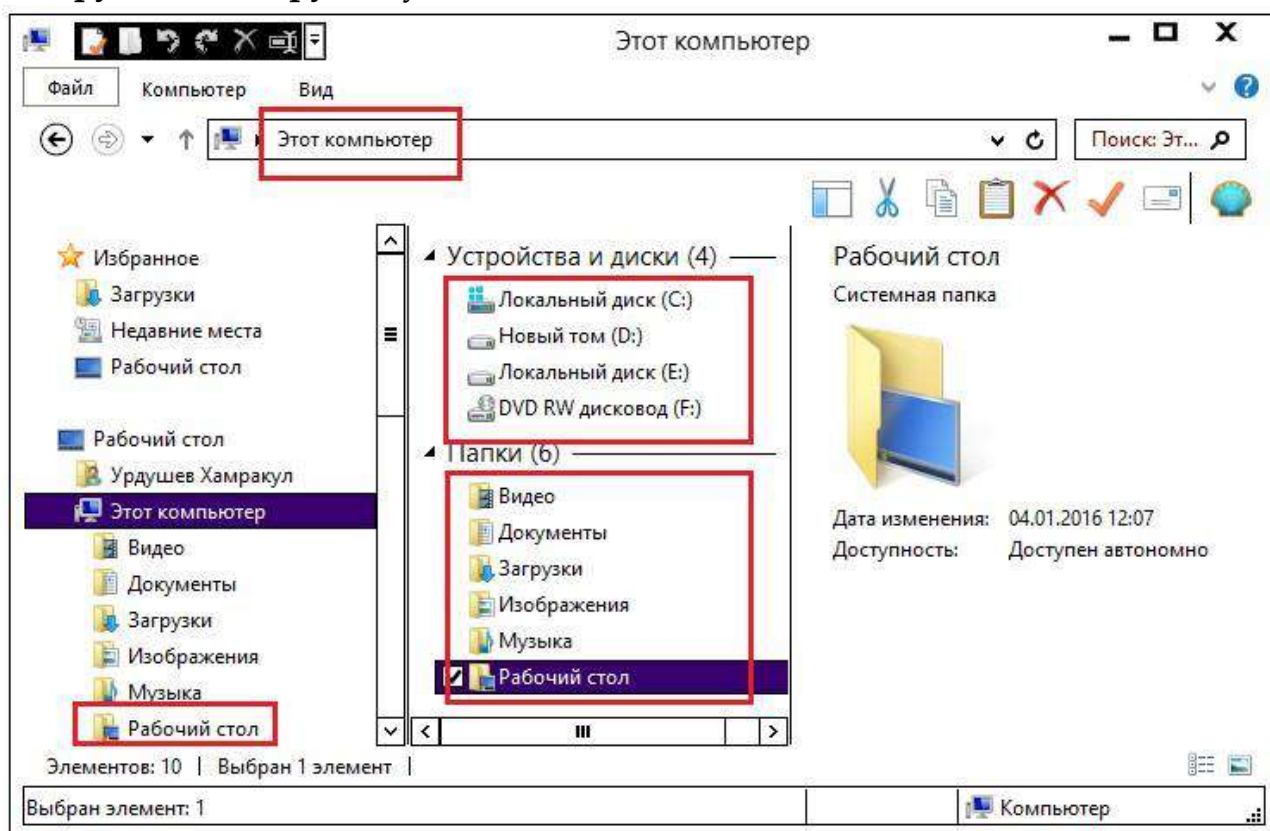

flesh kartalar va boshqa turdagi axborot tashuvchilar bilan ishlar amalga oshiriladi (1.7-rasm).

Shuningdek **Etot kompyuter** papkasida foydalanuvchi tomonidan ko'p qo'llaniladigan **Video**, **Документы** (Xujjatlar), **Загрузки** (Yuklashlar), **Изображение** (Tasvirlar), **Музыка** (Musiqqa) va **Рабочий стол** (Ish stoli) papkalari joylashtirilgan.

Etot kompyuter papkasi **Файл**, **Компьютер**, **Вид** (Ko'rinish) varaqalaridan tashkil topgan.

Demak kompyuterni **C:**, **D:**, **F:** va boshqa o'rnatiladigan diskleri (axborot tashuvchilar va saqllovchilari)ga murojaat qilish uchun **Etot kompyuter**►**Компьютер** yo'li tanlanadi.

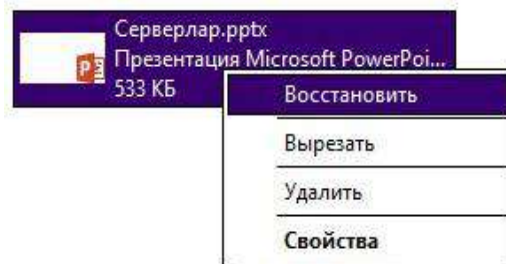

1.7-rasm. **Etot kompyuter** oynasini **Компьютер** varaqasi faol bo'lgan ko'rinishi.

Set (Tarmoq) papkasi. Bu papka bilan joriy kompyuterni tarmoqqa oid ishlar amalga oshiriladi.

1.8-rasm. **Korzina** papkasini kontekst menyusi.

1.9-rasm. **Korzina** papkasiga tegishli faylni kontekst

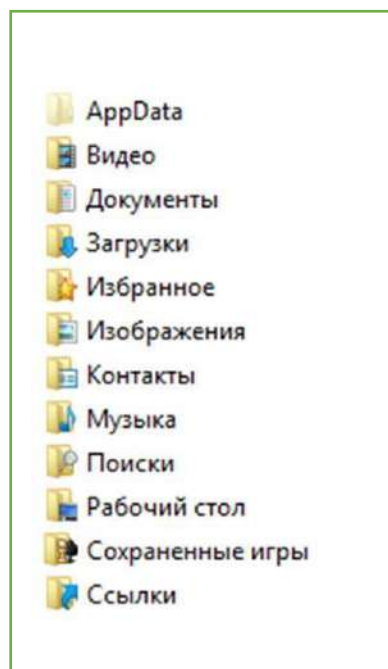
menyusi.

Korzina (Savat) papkasi. Bu papka kompyuterda o'chirilgan obyektlarni saqlashga mo'ljallangan. Papka kontekst menyusidan **Ochistit korzinu** (Savatni tozalash) buyrug'i berilib undagi axborotlar o'chiriladi (1.8-rasm). Bu papkadagi o'chirilgan obyektlarni qayta tiklash uchun, obyektning kontekst meyusidan **Vosstanavit** (Tiklash) buyrug'i beriladi (1.9-rasm).

Fayly polzovatelya (Foydalanuvchi fayllari). Bu papkani umumiy nomi. Operasion tizim kompyuterga dastlabki yoki qayta yuklanadigan vaqtda bu papka uchun nom beriladi. Bu papka nomi o'zgartirilishi mumkin. Bu papkada foydalanuvchi tomonidan ko'p qo'llaniladigan papkalar joylashtirilgan (1.10-rasm): **Video**, **Dokumenty** (Xujjatlar), **Zagruzki** (Yuklashlar), **Izbrannoye** (Tanlanmalar), **Izobrjeniya** (Tasvirlar), **Kontakty** (Aloqalar), **Muzyka** (Musiq), **Poiski** (Qidiruvlar), **Rabochiy stol** (Ish stoli), **Soxranennyye igrы** (Saqlangan o'yinlar), **Ssylki** (Havolalar).

Ish stolidan **Panel upravleniya** (Boshqarish paneli) nishonchasini ish stolidagi yorliqdan yoki **Pusk** tugmasi orqali faollashtirish mumkin. Bu

panel faolashtirilganda **Vse elementy paneli upravleniya** (Boshqarish panelining barcha elementlari) muloqot oynasi ochiladi.

1 10-рasm.

